

Asia: VN/10633/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle sakon ja muiden omaisuuden kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne sakon täytäntöönpanosta annetun lain yleisiä säännöksiä koskevista muutosehdotuksista. Erityisesti lausunnonantajia pyydetään lausumaan hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevista muutosehdotuksista ja kutakin ministeriötä pyydetään lausumaan oman hallinnonalansa lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista.

Muutosehdotukset ovat perusteltuja. Kiinnitän huomiota muutamaan yksityiskohtaan. Ensinnäkin on perusteltua säätää tuomion tai muun ratkaisun lainvoimaisuus ulosottooperinnän edellytykseksi kattavasti. Toiseksi on hyvä määritellä kattavasti ne viranomaiset, jotka huolehtivat itse korvaussaatavien perinnästä.

Lausuntonne rahamääräisen saatavan perintää koskevista muutosehdotuksista.

Muutosehdotukset ovat perusteltuja.

Lausuntonne sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

Tässä olisin toivonut rohkeampaa otetta. Ensinnäkin kirjallinen menettely voitaisiin ottaa käyttöön ilman, että sen edellytykseksi asetetaan vastaajan suostumus. Rikosvastuun edellytykset on jo tutkittu asianmukaisessa rikosprosessissa tuomioistuimessa. Rangaistuskin on määrätty. Miksi kirjalliseen menettelyyn pitäisi saada suostumus? Se ei työryhmän mietinnöstä avaudu ollenkaan. Vastaajalta voi aivan hyvin edellyttää, että hän esittää muuntorangaistuksen määräämistä vastaan puhuvat seikat kirjallisesti tuomioistuimelle.

Radikaalimpi vaihtoehto olisi esimerkiksi Norjassa käytössä oleva malli, jossa tuomioistuin sakkorangaistuksen määrätessään vahvistaisi suoraan muuntorangaistuksen sen varalta, ettei sakkoa maksettaisi. Pitäisin tässä vaiheessa riittävänä sitä, että kaikki muuntoasiat käsiteltäisiin kirjallisessa menettelyssä.

Tässäkin on hyvä korostaa, että sakko on varallisuuden kohdistuva rangaistus. Muuntomenettelyyn joutuminen merkitsee sitä, että sakon täytäntöönpano on epäonnistunut. Ensisijaisena pidän siis sitä, että ulosottolaitos perii sakot tehokkaasti ja ajallaan. Muuntorangaistusta kärsivät vangit

täyttävät tarpeettomasti jo muutoinkin ylitäytettyjä vankiloita. Selvyyden vuoksi totean, että en ole esittämässä sakkojen vankeudeksi muuntamisesta luopumista.

Olisi syytä harkita muuntomenettelyyn nyt liittyvien syyttäjän tehtävien siirtämistä oikeusrekisterikeskukselle. Syyttäjän rooli on muuntomenettelyssä hyvin muodollinen, eivätkä syyttäjät oikeastaan käytä niissä oikeudellista harkintaa. Kysymys on rangaistuksen täytäntöönpanosta ja olisi perusteltua jättää täytäntöönpanoon liittyvät toimet kokonaan muille viranomaisille kuin syyttäjälle. Oikeusrekisterikeskus olisi luonteva taho näitä tehtäviä hoitamaan.

Lausuntonne menettämisseuraamusta koskevista muutosehdotuksista.

Muutosehdotukset ovat perusteltuja ja viranomaisten keskinäistä toimivaltaa täsmentäviä. Kaikkinensa on hyvä, että nyt säädettäisiin lain tasolla menettelyistä, jotka nykyisin perustuvat lähinnä viranomaiskäytäntöihin (esimerkkinä eläimeen kohdistuva täytäntöönpano).

Lausuntonne rikosvahinkosaatavien täytäntöönpanoa koskevista muutosehdotuksista.

Tässäkin suhteessa muutosehdotukset ovat perusteltuja.

Lausuntonne rekistereitä ja tiedonluovutusta koskevista muutosehdotuksista.

Muutosehdotukset ovat perusteltuja.

Lausuntonne rangaistusvaatimusta ja päihdetutkimuskustannusten määräämistä koskevista muutosehdotuksista.

Muutosehdotukset ovat erittäin perusteltuja. Rangaistusvaatimuksesta luopumalla saadaan hieman selkeyttä sekavaan sakkomenettelyyn. Sekavaksi se jää tämänkin jälkeen ja lähitulevaisuudessa olisi hyvä miettiä sakkomenettelyn kokonaisuudistuksen tarvetta.

Päihdetutkimuskustannusten määräämisen siirtäminen syyttäjän toimivaltaan poistaa yhden esteen kevennetyn menettelyn käytölle rattijuopumusasioissa. Suuresta asamäärästä ei ole kysymys, ainakaan tässä vaiheessa. Esitetty muutos voi olla jatkossa merkittävämpi, kun entistä useampi rattijuopumus näyttää liittyvän muihin päihteisiin kuin alkoholiin.

Lausuntonne muista muutosehdotuksista.

Muutosehdotukset ovat varsin teknisiä ja sellaisina perusteltuja. Nostan yksityiskohtana esiin muutorangaistuksen täytäntöönpanoon esitetyn muutoksen. On perusteltua siirtää täytäntöönpanon aloittamiseenkin liittyvät toimenpiteet Rikosseuraamuslaitokselle. Kyseessä on kuitenkin vapausrangaistuksen täytäntöönpanosta ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät toimet on keskitetty kattavasti Rikosseuraamuslaitokselle.

Lausunnonantajan mahdolliset muut huomiot.

Työryhmän mietintö on varsin yksityiskohtainen ja muutoksia on tulossa lukuisiin lakeihin. Sääntelyn perusperiaatteet eivät kuitenkaan ole muuttumassa. Ehdotetut muutokset selkiyttävät viranomaisten toimivaltaa ja esimerkiksi tiedonluovutusta. Merkittäviä kustannusvähennyksiä uudistuksella ei saavutettane eikä niitä näytettäisi tavoitellunkaan. Selkeämpi toimivallanjako ja esimerkiksi muuntomenettelyyn liittyvien asiakirjojen sähköinen käsittely on kuitenkin ainakin omiaan hillitsemään kustannusten kasvua.

Tolvanen Matti
Itä-Suomen yliopisto